

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546: 147) ให้ความหมายคำว่า เกษียณ คือการครบกำหนดอายุราชการหรือการสิ้นระยะเวลาข้าราชการ ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดให้บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ ทั้งนี้รวมถึงการเกษียณอายุของพนักงานรัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัติคุณสมบัติพนักงานรัฐวิสาหกิจ อ้างถึงในเรื่องเสรีที่ 377/2526 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2562: เว็บไซต์) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2558ก: เว็บไซต์) กล่าวว่า การเกษียณอายุหมายถึง การหยุดทำงานประจำและไม่มีรายได้หลักแต่ช่วงระยะเวลาวันหลังเกษียณอายุที่เหลืออยู่นั้นยังมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ยิ่งอายุยืนมากเท่าไรบุคคลก็ยิ่งต้องใช้จ่ายเงินมากเท่านั้นและเมื่อมนุษย์มีอายุยืนขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียกเงินไว้ใช้จ่ายที่มากพอสำหรับในช่วงระยะเวลาอีกยาวนานในชีวิตหลังเกษียณอายุ ซึ่งอาจเนื่องมาจากช่วงเวลาหลังเกษียณอายุของบุคคลยาวนานขึ้น

ดังที่กล่าวมานั้นข้อมูลจาก จิราภรณ์ การะเกตุ (2562: เว็บไซต์) รายงานว่า อายุขัยเฉลี่ยของประชากรสูงขึ้นอาจเกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการแพทย์ส่งผลให้ประชากรมีอายุยืนยาว โดยคาดการณ์ว่าในปี 2564 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และในส่วนของประเทศไทย กำลังเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ นั้นหมายถึงจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นบุคคลจึงมีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมด้านการเงิน เพื่อที่ในช่วงเกษียณอายุบุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ลำบากและไม่กลายเป็นภาระบุตรหลาน บุคคลใกล้ชิด สังคม และประเทศชาติ

อย่างไรก็ตาม กวิสรา พรปวิณ (2559: 3) กล่าวว่า ถึงแม้ว่าเงินอาจไม่ใช่สิ่งที่สำคัญที่สุดของชีวิต แต่ทุกช่วงชีวิตต่างก็ต้องใช้เงิน ด้วยการบริหารและการวางแผนด้านการเงินตามรูปแบบเฉพาะของบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ วัฒนธรรมการวางแผนการเงินที่เกิดขึ้นในองค์กรนั้น ๆ เศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน สังคมรอบข้างที่เปลี่ยนแปลงไปและปัจจัยภายนอกอื่นๆ ที่ควบคุมไม่ได้ เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติและโรคระบาดต่างๆ ดังนั้นบุคคลควรวางแผนด้านการเงินตั้งแต่ช่วงที่อายุน้อยในขณะที่ยังทำงานมีรายได้เพื่อให้มีเงินที่พอเพียงสำหรับใช้จ่ายในวัยเกษียณ และสุรพงษ์ มาลี (2561: 6) กล่าวว่า การตระหนักรู้ถึงการวางแผนเกษียณเป็นปัจจัยสำคัญควรมีการวางแผนการเงินในขณะที่ยังทำงานมีรายได้

การเตรียมพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณเป็นกระบวนการวางแผนหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่มั่นคงสำหรับใช้จ่ายในชีวิตหลังเกษียณ ตามแนวคิดของไกรวิชญ์ ประชุมพันธ์, ธนสุวิทย์ ทับทิมรัษฎ์ และสุคนธ์ เครือคำ (2561: 314) พบว่า บุคคลได้มีการบริหารการเงินที่ดียอมทำให้บุคคลนั้นมีความมั่นคงทางการเงินซึ่งส่งผลให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต สอดคล้องกับอัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ (2562: เว็บไซต์) กล่าวว่า การวางแผนทางการเงินเป็นเครื่องมือที่ช่วยเตรียมความพร้อมและนำชีวิตไปสู่ความมั่นคงทางการเงิน ดังนั้นการเกษียณอายุแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับทัศนคติด้านการเตรียมความพร้อมการวางแผนการเงิน เพื่อไปสู่เป้าหมาย

สำหรับเกษียณส่วนบุคคล ผู้ที่มีการเตรียมความพร้อมเพื่อวัยเกษียณไว้ล่วงหน้าอาจไม่กังวลกับการเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่จะเกิดขึ้น เช่นเดียวกับ เล็ก สมบัติ (2562: เว็บไซต์) กล่าวว่า ปัจจุบันบุคคลส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณเท่าที่ควร เช่น ไม่มีการวางแผนการเงิน ไม่เคยทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และมีพฤติกรรมใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเมื่อต้องเผชิญกับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจจะล่อตัว ทำให้รายได้ลดลงและครองชีพสูงขึ้น อาจส่งผลให้บุคคลไม่มีความพร้อมสำหรับการเกษียณ

การวางแผนการเงินเพื่อเกษียณเป็นการวางแผนออมและลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เงินฝากธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์ของหน่วยงาน ประกันชีวิต กองทุนรวม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญ และการลงทุนหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย จารุณี สีลาทอง (2548) พบว่า พฤติกรรมการลงทุนของกลุ่มตัวอย่างนั้นมีเพียงการลงทุนผ่านกองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) ส่วนใหญ่จะมีรายได้หลังเกษียณจากเงินบำเหน็จบำนาญและรูปแบบประกันชีวิตแบบตลอดชีพ รูปแบบอื่นค่อนข้างน้อย สอดคล้องกับ Richard J. Stillman (1990; อ้างอิงจาก สยานนท์ สหพันธ์, 2561) กล่าวว่า การบริหารการเงินส่วนบุคคลนั้น คือ การวางแผนการลงทุนประเภทต่าง ๆ เช่น การฝากเงิน การลงทุนในพันธบัตร การลงทุนในตลาดหุ้น การลงทุนในกองทุน การลงทุนด้านอื่น ๆ ซึ่งจากที่กล่าวมานี้ การออมเงินหรือการสะสมเงินในรูปแบบต่าง ๆ ของบุคคลนั้น เพื่อจะได้มีช่วงระยะเวลาให้เงินเพิ่มขึ้นสำหรับเป้าหมายเพื่อการวางแผนใช้จ่ายในชีวิตหลังเกษียณ สอดคล้องกับ มนสิการ กาญจนะจิตรา, สุภรต์ จรัสสิทธิ และชินุทัตย์ กาญจนะจิตรา (2555: 347) พบว่า เงินออมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัยเกษียณหากไม่มีการวางแผนการเงินและไม่มีเป้าหมายการวางแผนสำหรับวัยเกษียณที่ชัดเจนอาจจะประสบปัญหาไม่มีเงินเพียงพอในชีวิตหลังวัยเกษียณ นอกจากนี้ ลิศรา เตชะเสริมสุขกุล (2558: 210; อ้างอิงจาก มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยและตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2556) พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 36 ไม่เคยวางแผนการออมเพื่อการเกษียณ ในส่วนของกลุ่มผู้ที่มีการวางแผนเพื่อการเกษียณส่วนใหญ่วางแผนช้าเกินไปโดยอายุเฉลี่ยเมื่อเริ่มวางแผนคือ 42 ปี นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 40 มีโอกาสที่เงินออมจะไม่เพียงพอสำหรับวัยเกษียณ กลุ่มผู้ที่มีโอกาสออมไม่พอประมาณร้อยละ 60 ตระหนักว่ายังออมไว้น้อยเกินไปและที่เหลืออีกร้อยละ 40 เป็นผู้คิดว่าออมเพียงพอแล้วและผู้ที่ไม่แน่ใจว่าพอหรือไม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชาติ กิเลนทอง และคณะ (2555) พบว่า อายุเฉลี่ยของพนักงานข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและอาชีพอื่น ๆ ที่มีอายุระหว่าง 40-60 ปี เริ่มต้นวางแผนเพื่อการเกษียณที่อายุ 42 ปี จึงถือว่าเป็นการเริ่มวางแผนเพื่อการเกษียณที่ค่อนข้างช้า

ดังนั้น หากบุคคลไม่มีความมั่นคงด้านรายได้ อาจส่งผลให้ไม่มีเงินใช้เพียงพอในวัยเกษียณ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีกองทุนบำเหน็จบำนาญสำหรับข้าราชการและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากขาดการเตรียมความพร้อมด้านการเงินในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อสร้างหลักประกันทางรายได้หลังเกษียณที่นอกเหนือจากแหล่งรายได้ที่ได้รับตามสิทธิสวัสดิการหลังเกษียณแล้วนั้น จากการศึกษาของ พลอยพัชร กิจเจริญเกษม (2559: 3-31) พบว่า รัฐบาลแก้ปัญหาไม่ตรงจุด คือ การช่วยเหลือผู้สูงอายุในปลายเหตุทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาที่เป็นพนักงานข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจยังขาดการเตรียมความพร้อมสำหรับวัยเกษียณ ทั้งนี้พนักงานรัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นพนักงานของรัฐประเภทหนึ่งที่ได้รับสวัสดิการจากองค์กรในขณะที่ปฏิบัติงานเท่านั้นแต่เมื่อครบ

วาระการเกษียณอายุแล้วจะไม่มีสิทธิในสวัสดิการทุก ๆ ด้านและไม่มีเงินบำนาญเหมือนกับข้าราชการที่ยังให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ถึงแม้จะเกษียณอายุไปแล้ว ทั้งนี้พนักงานรัฐวิสาหกิจจะได้รับเงินจำนวนก้อนปัจจุบันเรียกว่า กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งพนักงานรัฐวิสาหกิจทุกคนต้องบริหารจัดการเงินก้อนสุดท้ายนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและที่สำคัญควรวางแผนเรื่องของภาระหนี้สินเพราะเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญและเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนการเงิน

นอกจากนี้ปัจจุบันภาระหนี้สินที่ค่อนข้างสูงของกลุ่มข้าราชการส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันหรือค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคต่าง ๆ และการกู้เงินจากสถาบันการเงิน การผ่อนชำระที่อยู่อาศัย ผ่อนรถยนต์ การผ่อนบัตรเครดิต และหนี้นอกระบบอื่น ๆ อาจทำให้มีค่าใช้จ่ายมากกว่ารายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา หงษ์ทอง (2562: เว็บไซต์) พบว่า ข้าราชการเป็นอาชีพที่สามารถขอกู้เงินได้ง่ายจึงเป็นเหตุให้ข้าราชการส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินที่ค่อนข้างสูงหากต้องการที่จะเกษียณอย่างมีความสุขก็ควรออมผ่านเครื่องมือการออมของข้าราชการให้มากขึ้นและเป็นหนี้ให้น้อยที่สุด จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนโดยเปรียบเทียบรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือน แบ่งตามอาชีพ พบว่า ครัวเรือนลูกจ้างที่เป็นผู้จัดการนักวิชาการผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 58,019 บาท ซึ่งถือว่ามียาได้สูงแต่ส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายและจำนวนหนี้สินสูง รายได้ส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในการชำระหนี้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา วิทยาภรณ์, นพดล เจนอักษร และประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2561: 85) กล่าวว่า การเกิดหนี้สินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามี 3 ด้าน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ค่านียมการศึกษาต่อในการทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่ง และพฤติกรรมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เช่นเดียวกับสุขน ทิพย์ทิพากร และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559: 1276) พบว่า ภาระหนี้สินของพนักงานในสถานประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีปัญหาหนี้สินที่เกิดจากค่าครองชีพที่ปรับตัวสูงขึ้น การซื้อทรัพย์สินถาวร การซื้อสินค้าเงินผ่อน การนำไปใช้จ่ายและท่องเที่ยว ซึ่งภาระหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหล่านี้กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญส่งผลกระทบต่อให้บุคคลไม่มีเงินเหลือที่จะวางแผนทางการเงิน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการทบทวนวรรณกรรม ได้มีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินวัยเกษียณอายุ อาทิจานวิจัยของไกรวิชญ์ ประชุมพันธ์, ธนสุวิทย์ ทับทิมรัฐรักษ์ และสุคนธ์ เครือคำ (2561: 313) พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคตแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออม ได้แก่ รายได้ และค่าใช้จ่าย มีผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคต ซึ่งพฤติกรรมการออมประกอบด้วยรูปแบบการออม วัตถุประสงค์ในการออม ระยะเวลาในการเก็บออม แหล่งข้อมูลหรือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการเก็บออม เช่นเดียวกับ อังคณา วิจิต (2560: 28-39) พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับ อายุ รายได้ ต่อเดือน จำนวนปีก่อนเกษียณอายุ การรับรู้ข่าวสาร การมีส่วนร่วมในสังคม ครอบครัวและการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ต่อการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุ

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาบุคลากรในหน่วยงานข้าราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ อำเภอบุณฑริก ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของกลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการที่ธนาคารกรุงไทย สาขาบุณฑริก จากการรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย (10-18 มีนาคม 2562) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจำนวน 13 คน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มที่ได้รับค่าจ้างในลักษณะเงินเดือน ซึ่งมีความมั่นคงด้านรายได้ แต่ทั้งนี้

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมพื้นที่ประชากรทั้งหมดที่ต้องการศึกษาและต้องการทราบถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณนั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินค่อนข้างสูง และอาจเกิดจากบุคคลขาดการตระหนักรู้และไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการวางแผนเกษียณขณะปัจจุบันที่ทำงานมีรายได้ การออมและการลงทุนในรูปแบบอื่น ๆ ไม่ค่อยหลากหลาย และส่วนใหญ่วางแผนออมเงินในรูปแบบภาคบังคับ เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และกองทุนประกันสังคม ทำให้ไม่สามารถนำเงินที่มีอยู่หรือเงินออมไปลงทุนต่อยอดหรือทำให้งอกเงยได้ ยังคงมีรายได้หลักจากเงินเดือนประจำซึ่งในอนาคตอาจส่งผลกระทบต่อด้านการเงินไม่เพียงพอในชีวิตหลังเกษียณ

ดังนั้น ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการและพนักงานในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ อำเภอพุทธนิคม จังหวัดอุบลราชธานี อะไรบ้างที่เป็นปัจจัยเชิงบวกและเชิงลบต่อการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณ สาเหตุสำคัญ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินที่ค่อนข้างสูงและยังคงติดอยู่ในวังวนของการก่อหนี้ถึงแม้จะเกษียณอายุไปแล้ว จะกลับมากู้เงินตามสิทธิสวัสดิการโครงการบำเหน็จทดแทนสถาบันการเงิน อาจเกิดจากการที่กลุ่มตัวอย่างเมื่อเกษียณมีรายได้ลดลงและไม่มีรายได้จากช่องทางอื่นหรือเงินสำรองสำหรับใช้หลังเกษียณ ทำให้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันซึ่งก็ส่งผลเชิงลบหรือขาดการวางแผนการด้านการเงิน ตั้งแต่ช่วงทำงานมีรายได้ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้รับสิทธิสวัสดิการด้านเงินกู้ค่อนข้างสะดวกและหลากหลาย จึงกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการกู้เงินเป็นอันดับต้น ๆ สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่เกษียณไปแล้วไม่มีความมั่นคงด้านรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายเพียงพอและอิสรภาพทางการเงินในชีวิตหลังเกษียณอย่างมีความสุข

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ กรณีศึกษา เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ อำเภอพุทธนิคม จังหวัดอุบลราชธานี

1.2.2 เพื่อศึกษาข้อมูลการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ กรณีศึกษา กรณีศึกษา เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ อำเภอพุทธนิคม จังหวัดอุบลราชธานี

1.2.3 เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัย ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเงิน และสังคมและ/หรือบุคคลใกล้ชิด ที่ส่งผลต่อการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ กรณีศึกษา เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ อำเภอพุทธนิคม จังหวัดอุบลราชธานี

1.2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน วัฒนธรรมองค์กร สวัสดิการองค์กร สภาวะทางเศรษฐกิจ และนโยบายภาครัฐสนับสนุนการออม ที่ส่งผลต่อการเตรียมพร้อม

เพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ กรณีศึกษา เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี

1.3 สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการศึกษา การเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ กรณีศึกษา เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยมีการกำหนดสมมติฐานได้ดังนี้

1.3.1 ปัจจัย ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย การรับรู้ข่าวสารทางการเงิน และสังคมและ/หรือบุคคลใกล้ชิด ส่งผลต่อการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

1.3.2 ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน วัฒนธรรมองค์กร สวัสดิการองค์กร ภาวะทางเศรษฐกิจ และนโยบายภาครัฐสนับสนุนการออม ส่งผลต่อการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ

1.4 ขอบเขตงานวิจัย

การศึกษาการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุนั้น ประกอบด้วยขอบเขตงานวิจัยดังต่อไปนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.1.1 ประชากร คือ เจ้าหน้าที่หรือพนักงานในหน่วยงานราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1,696 คน

1.4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ ในหน่วยงานราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างประจำ ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้ อายุงาน 4 ปีขึ้นไป อยู่ในช่วงอายุ 24-60 ปี จำนวน 324 คน

1.4.2 ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาวิจัย โดยเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 จนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาในพื้นที่หน่วยงานราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี

1.4.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1.4.4.1 ตัวแปรต้น

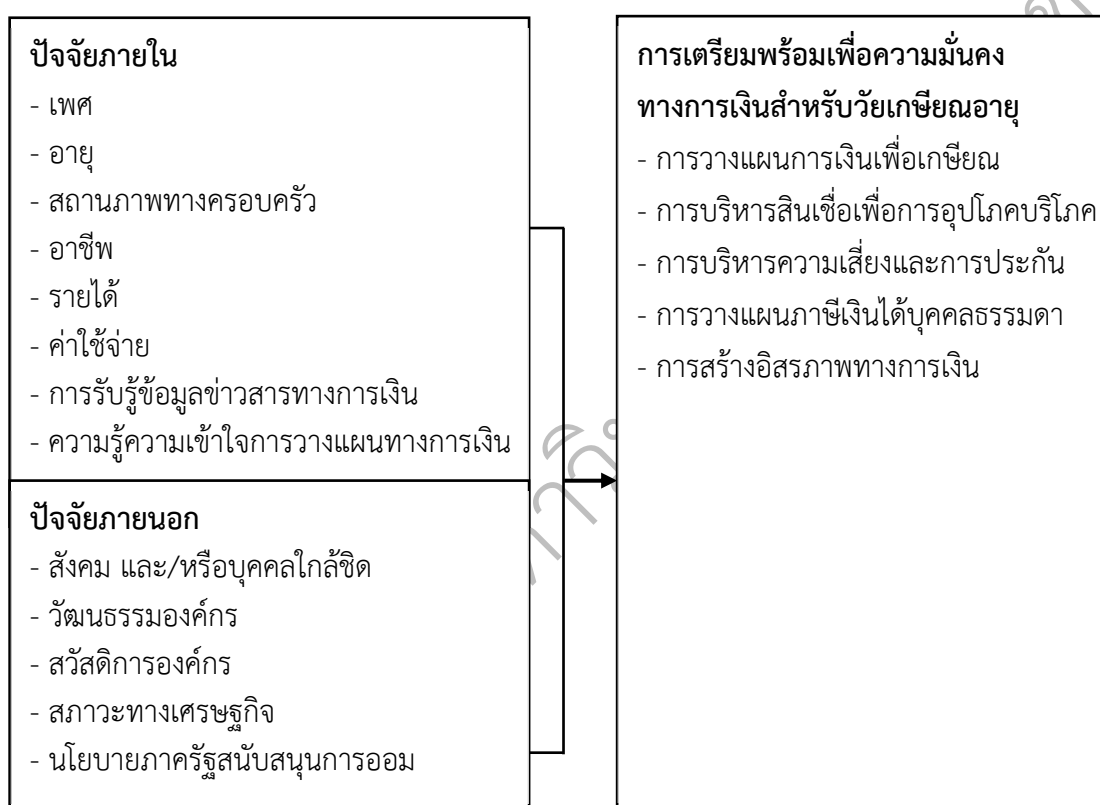
1) ด้านปัจจัยภายในประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเงิน และความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน

2) ด้านปัจจัยภายนอกประกอบด้วย สังคม และ/หรือบุคคลใกล้ชิด วัฒนธรรมองค์กร สวัสดิการองค์กร ภาวะทางเศรษฐกิจ และนโยบายภาครัฐสนับสนุนการออม

1.4.4.2 ตัวแปรตาม

การเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ ประกอบด้วย การวางแผนการเงินเพื่อเกษียณ การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค การบริหารความเสี่ยงและการประกันชีวิต การวางแผนภาษีเงินได้บุคคล และการสร้างอิสรภาพทางการเงิน

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจมีความเข้าใจและใช้เป็นแนวทางเพื่อเตรียมพร้อมให้มีความมั่นคงทางการเงินสำหรับชีวิตในวัยเกษียณ

1.6.2 หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนนำข้อมูลจากงานวิจัยไปปรับเป็นนโยบาย ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการออมเงินและสนับสนุนให้มีโครงการที่น่าสนใจในหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อที่บุคลากรได้มีการวางแผนด้านเงินมากขึ้น

1.6.3 หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการวางแผนทางการเงิน (ธนาคาร) สามารถใช้เป็นข้อมูลในการแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษาด้านการเงิน โดยการนำเสนอผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของธนาคารให้กับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือลูกค้าทั่วไปที่มาใช้บริการที่มีความสนใจเรื่องการวางแผนด้านการเงิน

1.6.4 หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และบุคคลทั่วไปสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดทิศทาง รูปแบบการวางแผนการออมและการลงทุนด้านการเงินส่วนบุคคลให้สอดคล้องทันเวลาในระหว่างที่ยังทำงานอยู่ เพื่อเสริมอิสรภาพทางการเงินที่มั่นคงในชีวิตวัยเกษียณ

1.7 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1.7.1 **บุคลากร** หมายถึง ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานราชการ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ที่ทำงานในอำเภอเบญจเทือก จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีช่วงอายุ 24-60 ปี และมีอายุงาน 4 ปี ขึ้นไป

1.7.2 **ค่าใช้จ่าย** หมายถึง มูลค่าเงินที่ใช้เป็นค่าสินค้าและบริการที่ต้องจ่ายในการทำกิจกรรมใด ๆ โดยอาจจะจ่ายในรูปแบบเงินหรือเครดิต ทั้งนี้รวมไปถึงค่าใช้จ่ายส่วนตัวและของบุคคลอื่น ๆ เช่น บุคคลในครอบครัว และสังคม เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องกันและได้มีการตกลงกันว่ากลุ่มตัวอย่างมีหน้าที่ต้องจ่ายหรือมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบอันเป็นเหตุผลให้จำนวนเงินลดลง

1.7.3 **รายได้** หมายถึง เงินเดือนหรือรายได้รวมอื่น ๆ ที่บันทึกเป็นรายรับทำให้มูลค่าตัวเลขเพิ่มขึ้น ทั้งที่เกิดจากรายได้หรือเงินเดือนจากการทำงานประจำหรือรายได้อื่น ๆ ที่เกิดไม่ได้เกิดจากการทำงานประจำเช่น อาชีพเสริม และรายได้จากช่องทางอื่น

1.7.4 **ความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน** หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนทางการเงิน ขั้นตอนวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการออมและการลงทุน ในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงระดับความเสี่ยงด้านการลงทุน

1.7.5 **การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเงิน** หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลรับรู้วิธีการวางแผนการเงินหลังเกษียณอายุ หรือรูปแบบช่องทางสื่อสาร เช่น เว็บไซต์ ยูทูบ บทความ โทรทัศน์ หนังสือ แผ่นพับ เฟซบุ๊ก และวารสารทางการเงิน

1.7.6 **วัฒนธรรมองค์กร** หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นระเบียบแบบแผน นโยบายขององค์กรที่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติร่วมกันในสังคมที่แสดงออกถึงพฤติกรรม ความเชื่อ ค่านิยม ความเข้าใจ และข้อสมมุติพื้นฐานของคนจำนวนหนึ่งหรือคนส่วนใหญ่ภายในองค์กร โดยถูกถ่ายทอดไปยังสมาชิกในองค์กร หากคนในองค์กรมีวัฒนธรรมหรือมีพฤติกรรมที่วางแผนด้านการเงินรูปแบบต่าง ๆ อาจมีความเป็นไปได้ที่สมาชิกคนอื่น ๆ ในองค์กรก็จะมีพฤติกรรมที่เลียนแบบ

1.7.7 **สวัสดิการองค์กร** หมายถึง ผลประโยชน์อื่นใดที่นอกเหนือจากค่าจ้าง ที่หน่วยงานราชการ และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจตามระเบียบขององค์กรนั้น ๆ จัดให้แก่บุคลากรในแต่ละองค์กร รวมไปถึงสิทธิต่าง ๆ ในขณะที่ยังทำงานและหลังเกษียณที่บุคคลพึงได้รับในสิทธินั้น ๆ เพื่อช่วยให้บุคลากรเกิดความมั่นคงในชีวิต ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้เกิดการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผล โดยสวัสดิการนั้น ๆ อาจอยู่ในลักษณะที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน

1.7.8 **สังคมและ/หรือบุคคลใกล้ชิด** หมายถึง บุคคลต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อชี้แนะแนวทางการวางแผนด้านการเงิน เพื่อเป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจ ประกอบด้วย บุคคลในครอบครัว กลุ่มเพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน หน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน และนักวิเคราะห์ด้านการเงิน เป็นต้น

1.7.9 สถานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ภาวะเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย ความเติบโตทางเศรษฐกิจในเชิงบวกและเชิงลบ ที่ส่งผลกระทบต่อด้านค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้ค่าของเงินลดลง ซึ่งอาจที่ส่งผลต่อการใช้จ่ายหรือการวางแผนด้านการเงิน

1.7.10 นโยบายภาครัฐสนับสนุนด้านการออม หมายถึง ภาครัฐบาลส่งเสริมวินัยด้านการเงิน และนโยบายการให้ความรู้ด้านออม โดยที่มีกฎระเบียบของหน่วยงานนั้น ๆ ผลักดันโครงการด้านการออมของหน่วยงานราชการคือ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจคือ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และลูกจ้างในหน่วยงานราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจคือ กองทุนประกันสังคม เพื่อให้บุคลากรในองค์กรตระหนักและมีการออมเงินมากขึ้น รวมไปถึงการให้อนุญาตให้สถาบันการเงินหรือหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอผลิตภัณฑ์ด้านการเงินในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับการวางแผนด้านการเงินให้มีความมั่นคงและมั่นคง

1.7.11 เกษียณอายุ หมายถึง การครบกำหนดอายุรับราชการสำหรับบุคลากร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในหน่วยงานราชการ และกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาการทำงานเมื่อบุคคลมีอายุตัวครบ 60 ปี เป็นอันพ้นจากราชการและพ้นจากสภาพการเป็นพนักงานเมื่อสิ้นปีงบประมาณ

1.7.12 การเตรียมความพร้อมสำหรับวัยเกษียณอายุ หมายถึง กระบวนการ วิธีการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการวางแผนการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ช่วงระยะเวลา ณ ปัจจุบันที่ทำงานมีรายได้เพื่อให้มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีความมั่นคงทางการเงินในบั้นปลายชีวิตหลังเกษียณ

1.7.13 การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ หมายถึง การวางแผนออมเงินและการลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ ในสั้น ระยะปาน และระยะยาว โดยบุคคลนำรายได้หรือเงินออมที่มีอยู่ไปวางแผนด้านการเงินเพื่อที่บุคคลได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ มีการประมาณการรายได้ที่จะได้รับให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในวัยเกษียณ

1.7.14 ความมั่นคงทางการเงิน หมายถึง เครื่องมือ วิธีการ ที่ช่วยเตรียมความพร้อมการวางแผนการออมและการลงทุน รวมไปถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย หนี้สิน และปัจจัยอื่น ๆ เพื่อให้การวางแผนด้านการเงินบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.7.15 การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค หมายถึง การที่บุคคลแสวงหาปัจจัยต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการเพื่อการอุปโภคบริโภค ซึ่งแหล่งที่มาหนี้มีได้หลายรูปแบบ เช่น เงินสด หรือการผ่อน กู้ยืม เป็นต้น บุคคลควรพิจารณาและวางแผนบริหารจัดการเกี่ยวกับสินเชื่อที่ได้มารวมไปถึงการเลือกรูปแบบของสินเชื่อที่มีคุณภาพโดยมีเงื่อนไขของดอกเบี้ยที่ต่ำ และการชำระหนี้ตามกำหนดเงื่อนไขให้มีประสิทธิภาพ

1.7.16 การบริหารความเสี่ยงและการประกัน หมายถึง การวางแผนป้องกันเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตให้อยู่ในจุดที่รับความเสี่ยงนั้นได้ รวมไปถึงการถ่ายโอนความเสี่ยงต่าง ๆ ไว้ที่บริษัท ประกันภัย หรือวิธีการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมกันเฉลี่ยภัยอันเนื่องจากการตาย การสูญเสียอวัยวะ ทุพพลภาพ การสูญเสียรายได้ในยามชรา อุบัติเหตุ สุขภาพ การจากไปก่อนวัยอันควร และที่สำคัญการบริหารความเสี่ยงเรื่องรายได้ โดยที่เมื่อบุคคลใดต้องประสบกับภัยเหล่านั้นก็ได้รับเงินเฉลี่ยช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ตนเองและครอบครัว

1.7.17 การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หมายถึง การวางแผนเสียภาษีให้น้อยที่สุดโดยที่ไม่ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามที่กฎหมายกำหนด เป็นรายได้ที่เกิดขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยปกติจัดเก็บเป็นรายปี รายได้ที่เกิดขึ้นในปีใด ๆ ผู้มีรายได้มีหน้าที่ต้องนำไปแสดงรายการตามแบบแสดงรายการภาษีที่กำหนด ภายในเดือนมกราคมถึงมีนาคมของปีถัดไป ซึ่งบุคคลควรมีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดการวางแผนภาษี สิทธิการลดหย่อน และการได้รับสิทธิข้อยกเว้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย

1.7.18 การสร้างอิสรภาพทางการเงิน หมายถึง การที่บุคคลมีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคง โดยมีการวางแผนด้านการเงินโดยการออมและการลงทุนตั้งแต่ช่วงที่ทำงานมีรายได้ เพื่อให้มีเงินใช้จ่ายเพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ไม่ต้องพึ่งพาบุคคลอื่น และไม่ต้องวิตกกังวลว่าจะไม่มีเงินไว้ใช้จ่ายในการดำรงชีพของตนเองหรือในอนาคตอย่างเพียงพอ เพื่อความมั่นคงและมั่นคงด้านการเงินสำหรับใช้จ่ายในชีวิตวัยเกษียณ